

ЗАСТОСУВАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ У НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Шестак В.С.,
д.ю.н., доцент,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін
Донецький державний університет управління

Стаття присвячена проблемам застосування понятійного апарату у сфері інформаційних правовідносин, приведення його у відповідність до нового типу суспільства.

Деякі недоліки значної кількості нормативно-правових актів, що формують інформаційне законодавство України, викликають низку проблемних питань. Зокрема, відсутність адекватного понятійного апарату, суперечності практичного застосування нормативно-правових актів, як наслідок, відсутність реального правового механізму реалізації права на інформацію, не сприяє ефективному застосуванню інформаційно-правових норм.

Ключові слова: держава, право, інформаційне суспільство, інформаційне право, інформаційний простір, інформація, комунікація, інформаційні технології.

Шестак В.С. / ПРИМЕНЕНИЕ ПОНЯТИЙНОГО АППАРАТА В НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ АКТАХ ИНФОРМАЦИОННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ: НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ / Донецкий государственный университет управления, Украина

Статья посвящена проблемам применения понятийного аппарата в сфере информационных правоотношений, приведения его в соответствие с новым типом общества.

Некоторые недостатки значительного количества нормативно-правовых актов, формирующих информационное законодательство Украины, ставят ряд проблемных вопросов. В частности, отсутствие адекватного понятийного аппарата, противоречия практического применения нормативно-правовых актов, как результат, отсутствие реального правового механизма реализации права на информацию, не способствует эффективному применению информационно-правовых норм.

Ключевые слова: государство, право, информационное общество, информационное право, информационное пространство, информация, коммуникация, информационные технологии.

Shestak V.S. / CONCEPTUAL APPARATUS IMPLEMENTATION IN REGULATORY LEGAL ACTS OF INFORMATION LAW OF UKRAINE: SOME ISSUES AND THEIR SOLUTIONS / Donetsk State University of Management, Ukraine

The article is dedicated to the problems of applying the conceptual apparatus in information law relations, bringing it into line with the new type of society.

The functioning of any modern state, fulfillment of its obligations are directly associated with the processes of obtaining, processing and using information, the amount of which is constantly increasing in today's environment, that are characterized by the further development and establishment of the information society and that makes requirements to the state for the sustainable development of this process. That is why in order to enhance the full information access in society, to realize the rights and needs of citizens in this area and finally own information development, the government should take appropriate measures to implement these processes properly.

Since proclaiming Ukraine's independence significant work to improve information legislation has been done in our country. This is evidenced by a significant number of legal acts in this area. In recent years information legislation is being constantly updated, undergoing many changes and additions and it's no wonder. But until today there are legal conflicts that arise when using the terminology of information legislation. This negatively affects the development of national information law and requires analysis of gained experience.

Some disadvantages of a significant number of legal acts that form information legislation Ukraine, cause a number of problems. In particular, the lack of an adequate conceptual apparatus, contradictions of practical application of legal acts, as a result, absence of real legal mechanism for implementing the right to information, does not support the effective use of information law norms.

The entry of Ukraine into the global information space is impossible without improving national information legislation, bringing the conceptual apparatus in accordance with the legislation of many EU countries.

Key words: state, law, information society, information law, information space, information, communication, information technologies.

Функціонування будь-якої сучасної держави, виконання взятих нею на себе обов'язків безпосередньо пов'язані зі здійсненням процесів отримання, обробки та використання інформації, обсяг якої постійно збільшується в сьогоденні умовах, які характеризуються подальшим розвитком та становленням інформаційного суспільства, що висуває до держави вимоги по забезпеченню сталого розвитку цього процесу. До того ж, і на це окремо слід звернути увагу, сам процес управління, який складає основу діяльності держави, за своїм змістом розглядається як інформаційний

В Окінавській хартії глобального інформаційного суспільства звернуто увагу, що інформаційно-комунікаційні технології є одним з найбільш важливих факторів, які впливають на формування суспільства XXI століття [1, с. 51-56], у тому числі і на становлення та розвиток в сучасній Україні інформаційного суспільства. Це вказує на особливе значення інформації та інформаційної діяльності, а також на особливий статус та роль засобів, що забезпечують її існування. Саме тому одним із стратегічних

завдань державного управління є розробка цілої низки питань, пов'язаних з існуванням і діяльністю цих засобів.

Враховуючи значення інформації, інформаційних зв'язків, можна припустити, що для будь-якої держави сучасного світу на одне з перших місць виходить їх належне забезпечення, у тому числі і правове. Адже саме завдяки цьому держава не тільки зможе підтримати власні суверенітет, незалежність, економічну та інформаційну безпеку (ст. 17 Конституції України), а й сприяти задоволенню прав та потреб її громадян в сучасних умовах, в яких, на думку Б. Кормич, процеси інформатизації та формування інформаційного суспільства своєю основною характеристикою мають посилення ролі інформаційних відносин у всіх сферах людської діяльності, чи-то політики, права, економіки тощо [2, с. 27]. В цьому контексті існування особливих засобів – засобів масової інформації (далі – ЗМІ) є не тільки об'єктивно необхідною умовою виникнення, розвитку та реалізації інформаційних відносин, це також є умовою здійснення якісного управління державними справами.

Інформаційні відносини – надзвичайно актуальна проблема для нашої держави. Її вирішення повинно відбуватися шляхом запровадження дієвої системи правового регулювання у цій сфері. Вхідження України до світового інформаційного простору неможливе без створення та розвитку національного інформаційного законодавства. З часу проголошення незалежності у нашій державі проведена значна робота щодо його вдосконалення. Про це свідчить велика кількість нормативно-правових актів у цій сфері. Останніми роками інформаційне законодавство перебуває у постійному оновленні, зазнаючи багатьох змін та доповнень. І це не дарма, оскільки відсутність у інформаційному законодавстві уніфікованого підходу до термінологічного позначення інформаційних правовідносин породжує проблеми у правозастосуванні.

Метою статті є наведення характеристики понятійного апарату у нормативно-правових актах інформаційного законодавства, внесення пропозицій щодо усунення існуючої суперечливості.

Слід відзначити, що значущість та актуальність вирішення цих питань знайшли своє безпосереднє відображення та науково-теоретичне забезпечення в Концепції Національної програми інформатизації [3]. А їх вирішення може стати основою для подальшого вдосконалення Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2006-2015 роки» [4].

Аналіз останніх публікацій науковців в галузях адміністративного, інформаційного права, теорії держави і права (В. Б. Авер'янова, К. І. Белякова, В. В. Галунька, О. С. Денісової, Н. М. Ільченка, Т. А. Костецької, А. В. Колодюка, Б. А. Кормич, В. Я. Малиновського, А. А. Письменицького, О. С. Пронченка, О. Ф. Скакун та ін.) свідчить про те, що на цей час вже закладено відповідний теоретичний фундамент для формування та подальшої розробки питань правового регулювання інформаційних відносин, у тому числі створення ЗМІ, їх статусу та здійснення ними відповідної інформаційної діяльності. Однак ознайомлення з фаховою літературою показує, що деякі питання інформаційної сфери залишаються спірними та потребують подальшого наукового дослідження та обґрунтування.

На наш погляд, більш глибокого дослідження потребують питання нормативного впорядкування природи, сутності, форм прояву та діяльності ЗМІ в соціальному і державно-організованому середовищі, адже, як правило, регулювання переважної більшості суспільних відносин повинно здійснюватися за допомогою права. На думку Р. Халфіної, це пов'язується із місцем права в суспільстві, його активним втручанням в життя та його регулятивною функцією [5, с. 31].

Незважаючи на бурхливі процеси появи нових інформаційно-правових термінів, проблеми їх визначення, нормативного закріплення, уніфікації тощо вони залишаються практично не дослідженими в науці інформаційного права, незважаючи на те, що аналогічні питання стали об'єктами ґрунтовного вивчення як у теорії права (роботи Н. В. Артикуци, А. М. Васильєва, М. О. Власенка, А. І. Граціанова, Ю. Є. Зайцева, О. В. Петришина, О. Ф. Скакун, М. В. Цвіка та ін.), так і в галузевих науках (цивільне право – роботи М. Ф. Лукьяненко, О. О. Підпригори, Є. О. Харитонова; екологічне право – М. М. Бринчука, А. П. Гетьмана та ін.; кримінальне право – М. І. Ковальова, З. А. Тростюка; трудове право – М. І. Бару, С. Ю. Головіної, С. М. Черноуса; земельне право – В. В. Янчука, Т. Коваленка, Т. Оверковської та ін.).

Аналіз чинних нормативно-правових актів свідчить, що законодавчі визначення інформаційно-правових термінів часто є неповними, неточними та суперечливими, що породжує колізії інформаційно-правової термінології, знижує ефективність правового регулювання інформаційних відносин.

На підтвердження цього наведемо точку зору О. Марценюка, який відмічає, що комплексний підхід до регу-

лювання всіх напрямів інформаційних відносин надає реальну можливість для демократизації українського суспільства, забезпечує гарантії виконання обов'язків держави перед громадянином, пріоритет людини щодо отримання інформації. Однак деякі недоліки значної кількості нормативно-правових актів, що формують інформаційне законодавство України, викликають низку проблемних питань. Це стосується, зокрема, відсутності адекватного понятійного апарату, суперечності практичного застосування нормативно-правових актів, і, як наслідок, відсутності реального правового механізму реалізації права на інформацію [6, с. 15-16], що заважає ЗМІ в повній мірі виконувати свої функції. Ця позиція повністю підтверджується узагальненням нормативно-правових актів, якими в тому чи іншому аспекті регламентована діяльність ЗМІ (Закони України «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» та ряд інших).

Автор статті ставить перед собою завдання з'ясувати характерні риси деяких інформаційно-правових дефініцій на сучасному етапі розвитку інформаційного права, а також визначити перспективи їх вдосконалення з метою підвищення ефективності правового регулювання інформаційних відносин. Особливої актуальності, враховуючи потребу у належному забезпеченні становлення в Україні інформаційного суспільства, це питання набуває за сучасних умов реформування системи державного управління.

Кожна держава встановлює у суспільних відносинах певний порядок, який за допомогою виданих нею нормативно-правових актів забезпечується, охороняється і захищається. Правотворчість – це функція держави, одна із форм діяльності держави, яка здійснюється на основі загальноновизначених принципів, позбавлених будь-якої ідеології, які визначають суть цієї діяльності, її риси та напрями. Такими принципами є: верховенство права, гуманізм, демократизм, законність, гласність, науковість, професійність, системність, технічна досконалість тощо. У багатоманітній і динамічній правовій сфері суспільства правотворчість посідає провідне місце. Саме правотворчість дає життя праву, чим і пояснюється значний суспільний інтерес до неї.

Інформація у сфері управління може існувати в різних формах та передаватися у різний спосіб [7, с. 3-5], а визнання важливості впорядкування відповідних інформаційних відносин обумовило виникнення окремої галузі права – інформаційного права. Наявність у інформації низки властивостей, які до певного часу ще не були об'єктами правового регулювання, обумовило необхідність виділення цього предмета як такого, що потребує правового регулювання, а відносин у цій сфері – у самостійну галузь правового регулювання [8, с. 17] – інформаційне право, яке, як відмічено у літературі, складає нормативну базу інформаційного суспільства [9, с. 13]. Наведені точки зору щодо підстав виникнення та формування цієї галузі права, насамперед стосуються того, що більшість явищ та процесів, що виникають в сучасному суспільстві, повинні отримати своє відповідне правове оформлення та забезпечення належного існування. Інформація та пов'язана із нею діяльність, а також обумовлені ними відносини не є виключенням, навпаки – мають стати об'єктами першочергового нормативно-правового забезпечення.

Ми погоджуємось з О. Скакун, яка зазначає, що для єдності юридичної термінології необхідно, щоб при позначенні в нормативному тексті певного поняття послідовно вживався один і той самий термін, а при позначенні різних, таких, що не збігаються між собою, понять, використовуюва-

лись різні терміни. Прийняті закони повинні термінологічно стикуватись між собою і містити бездоганні дефініції, єдині, наскрізні для всієї галузі законодавства [10, с. 511].

Понятійний апарат усіх галузей права повинен мати «модельні» терміни та визначення, що виражають найбільш загальні та одночасно найбільш істотні ознаки предмета чи явища [11, с. 5]. В даному контексті погодимося із Т. Костецькою, яка відзначає різноманітність підходу законодавця до визначення поняття ЗМІ, що не сприяє уніфікації відповідного поняття і, насамперед ефективному застосуванню інформаційно-правових норм [12, с. 125]. Адже, як відомо, одним із вихідних положень діяльності по розробці нормативних актів є свобода їх від суперечностей, зокрема це виявляється у неприпустимості в актах суперечностей смислового плану, коли наведені в тексті норми не узгоджуються одна з одною або взаємно виключаються [13].

Наведемо приклади. Так, попередня редакція Закону України «Про інформацію» (ст. 22 «Масова інформація та її засоби») до ЗМІ (друкованих та аудіовізуальних) відносила: періодичні друковані видання (пресу) – газети, журнали, бюлетені тощо і разові видання з визначеним тиражем, радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо (за чинною редакцією ЗМІ – це засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації [14]). Як ми бачимо, як у попередній, так і новій редакції вказаної статті акцент зроблено на носії інформації (газети, журнали тощо) або способі її фіксації та передачі, тобто об'єктах, засобах або процесах матеріального світу, завдяки яким ми можемо сприймати «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» – себто інформацію (ст. 1 цього ж Закону).

В той же час Закон України «Про державну підтримку ЗМІ та соціальний захист журналістів» у ст. 1 дає наступну характеристику поняттю «державний ЗМІ»: а) державна теле- і радіомовна організація; б) державне інформаційне агентство; в) друкований ЗМІ, засновником (співзасновником) якого є орган державної влади [15]. Подібне за змістом визначення міститься у ст. 1 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», яка розкриває поняття «аудіовізуальний (електронний) ЗМІ» як організацію, яка надає для масового сприймання споживачами аудіовізуальну інформацію, передану у вигляді електричних сигналів і прийняту за допомогою побутових електронних пристроїв [16]. З наведених визначень витікає, що в цих законах ЗМІ характеризується як певний суб'єкт – організація (наприклад, інформаційне агентство, радіомовна компанія), тобто акцент робиться на організаційній формі існування та функціонування суб'єкта інформаційної діяльності.

Таким чином, ми бачимо певні розбіжності у нормативному тлумаченні поняття «засіб масової інформації», бо в одному випадку мова йде про носій (джерело) або засіб поширення інформації, а в іншому – про особу – суб'єкта діяльності по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації, тобто суб'єкта інформаційної діяльності. Звернемо увагу, що спроби усунути ці розбіжності призводять до об'єднання в одному понятті несумісних явищ (носія інформації та юридичної особи (організації)). Так, за визначенням, наведеним у юридичній енциклопедії, ЗМІ – це матеріальні та інші носії інформації, органи та організації (юридичні особи), зареєстровані у встановленому законом порядку, які забезпечують публічне поширення друкованої та аудіовізуальної інформації [17, с. 526]. Але таке формулювання суперечить правилам визначення у логіці. Зокрема тому, що поняття «засоби масової інформації» можна розуміти, як вказує Н. Ільченко, у декількох значеннях [18, с. 9]. Однак в нормативно-правових актах для ЗМІ повинно існувати одне, чітко визначене значення.

В контексті відміченої законодавчої колізії звернемо увагу на те, що, враховуючи значення поняття «засіб» як спосіб, прийом, захід, якась спеціальна дія, що дає можли-

вість здійснити що-небудь, досягти чогось або те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі [19, с. 723], можна дійти висновку про необхідність, по-перше, розрізнення носія (джерела) інформації та суб'єкта інформаційної діяльності, по-друге, уточнення законодавчої термінології, по-третє, відповідного позначення об'єктів (джерел) та суб'єктів (юридичних та фізичних осіб) інформаційної діяльності. З цього приводу Т. Костецькою слушно відзначено, що аналіз чинного законодавства дає підстави для розрізнення таких понять, як «засіб масової інформації» і «засіб комунікації», де перший термін можливо застосовувати для назви носіїв масової інформації, а другий – є прийнятним для назви суб'єктів діяльності ЗМІ [20, с. 125].

Також звернемо увагу, що підтвердження цієї позиції містилося в попередній редакції Закону України «Про інформацію». Так, з аналізу положень його розділу III можна дійти висновку, що поняття «масова інформація» відображало лише характер обсягу (аудиторію) поширення інформації. Однак, для забезпечення проголошеного в ст. 34 Конституції України права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань інформація повинна бути не масовою, а відкритою, тобто вільною для збирання, зберігання, використання і поширення. Адже, як ми вважаємо, ознака масовості фактично не має юридичного значення, а для демократичного суспільства та держави важливішим є режим доступу особи до інформації, в якому повинен переважати вільний, відкритий доступ до отримання та поширення інформації, і лише у чітко визначених у законі випадках (в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку тощо) можливо обмеження такого доступу.

Відповідно, інформаційна діяльність, зміст якої складають дії по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації, як раз і пов'язується із встановленням режиму (відкритого або закритого) існування інформації. Саме тому, на підставі системного аналізу ст.ст. 28-30 Закону України «Про інформацію» відмітимо, що більш доцільно «масову інформацію» характеризувати через поняття «відкрита інформація». Вважаємо, що у цьому контексті нова редакція ст. 22 Закону України «Про інформацію», зокрема ч. 2, є більш виваженою, адже ЗМІ визначаються як засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації.

Підтвердженням наведеного висновку є те, що в низці законів України увага законодавця спрямована саме на врегулювання питання розмежування та встановлення правового режиму відкритої інформації та інформації з обмеженим доступом (Закони України «Про державну статистику», «Про державну таємницю», «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України», «Про електронні документи та електронний документообіг»). Однак, актів, які б регулювали питання масової, індивідуальної або групової інформації поки ще ніхто не приймав, з чого і стає зрозумілим, які саме види інформації повинні стати об'єктом правового регулювання.

Інформація, яка за режимом доступу до неї поділяється на відкриту та з обмеженим доступом, має притаманні для кожного з її видів способи та прийоми розповсюдження. Зокрема, доступ до відкритої інформації повинні забезпечуватися у тому числі і шляхом поширення її особливими засобами – засобами масової комунікації, що і є умовою забезпечення її масовості. До речі, в ст. 29 Закону України «Про інформаційні агентства» міститься наступне визначення: «Засобами комунікації є засоби розповсюдження продукції інформаційних агентств, такі як: друковані та екранні видання, радіо, телебачення (кабельне, супутникове, глобальне), електричний та електронний зв'язок (телеграф, телефон, телекс, телефакс), комп'ютерні мережі та інші телекомунікації» [12]. Як бачимо, цей перелік включає всі засоби, які згідно з ч. 2 ст. 22 Закону України «Про інформацію» можуть характеризуватися як ЗМІ.

Відмітимо, що віднесення вказаних вище засобів до засобів комунікації та використання саме цього терміну все частіше має місце в науковій літературі [21]. Принаймні терміни, що містять у собі словосполучення «масова інформація» та «масова комунікація» використовуються як синоніми [22, с. 6]. Так, характеризуючи сутність інформаційних текстів, Е. Шестакова використовує такі поняття як текст масової комунікації, тлумачення медіатексту, мас-медійного тексту, тексту масової інформації [23, с. 44-50]. Щодо розуміння поняття «масова комунікація», то погодимося з В. Івановим, який на підставі глибокого аналізу точок зору науковців відмічає, що під масовою комунікацією доцільно розуміти процес поширення соціальної інформації (тобто інформації позагенетичної, семантичної, яка фіксується в знаках) за допомогою технічних засобів (преса, радіо, телебачення, відео, кіно тощо) на велику і розташовану в різних місцях аудиторію [24].

Враховуючи наведене, є всі підстави вказати на те, що передумовою трансформації ЗМІ (в контексті ст. 22 чинного Закону України «Про інформацію») в засіб масової комунікації (далі – ЗМК) як раз і став перехід від одного типу суспільства (доінформаційного) до іншого (інформаційного). З цього приводу прямо вказується, що стрімке зростання значення інформації у всіх без винятку сферах діяльності людини створило умови для перетворення інформації на стратегічний ресурс, а його формування, поширення і забезпечення ефективного використання – на окрему галузь виробництва. Реалії сучасності створили абсолютно новий сектор економіки, в основі якого – інформація, знання та інформаційні технології [25, с. 8], наслідком чого стало виникнення нового виміру – інформаційного простору, що обумовило також появу низки пов'язаних із ним нових явищ (інформаційних відносин, їх суб'єктів, спеціальних засобів, нової галузі права тощо) та необхідності їх належного забезпечення.

Взагалі, як ми вважаємо, і що повністю підтверджується проаналізованими джерелами, змінився сам характер інформації, її передавання та використання, він еволюціонує. Від простого інформування ми перейшли до інформаційної комунікації, яка є більш високоорганізованим та складним явищем, а її поява в більшому ступені відповідає умовам та вимогам інформаційного суспільства. В цьому контексті слушно відзначено, що за весь період досліджень масової комунікації ЗМК пройшли (і ще проходять) певну еволюцію в залежності від конкретно-історичних ситуацій та розвитку технології передачі інформації [26, с. 134-139]. Продовженням цієї точки зору є думка Т. Кузнецової, з якою ми повністю погоджуємося. Вона відмічає, що якщо раніше високі технології призводили до зародження в суспільстві «острівків знань», то персо-

нальні комп'ютери вкупі з мережею Інтернет обумовили лавиноподібне поширення глобальних інформаційно-комунікаційних технологій, а успіхи в даній сфері були настільки різючими, що в ЗМІ суспільство почали називати інформаційним [27, с. 39-44]. На наш погляд, наведені приклади доволі яскраво демонструють не тільки перехід до нового типу суспільства, а й дають можливість скласти уявлення про механізм трансформації інформування в комунікацію. Причому істотною відмінністю останньої є те, що вона виступає в якості цілісного явища, котре одночасно об'єднує в собі всі елементи та суб'єкти інформаційної діяльності, без наявності яких воно не існує.

З цього приводу відмітимо точку зору У. Стефанчука, який під інформаційними технологіями розуміє не лише певні технологізовані моделі та канали комунікації, але й увесь спектр засобів, механізмів, прийомів, що пов'язані з глобальним розширенням та впливом інформаційного простору [28, с. 130]. Звісно, що сюди включені і суб'єкти інформаційного простору. Тобто, як ми бачимо, мова йде про те, що в сучасних умовах подальшого розвитку в Україні інформаційного суспільства в ньому вже наявні всі п'ять компонентів процесу комунікації (комунікатор, інформація, комунікант, засоби, результат зворотного зв'язку [29, с. 16-17]), що вказує на формування комунікативної моделі як певної завершеної цілісності.

Таким чином, є всі підстави для висновку, що цілком правомірною та обґрунтованою є заміна поняття «засоби масової інформації» в значенні, що міститься у ст. 22 чинного Закону України «Про інформацію», на поняття «засоби масової комунікації». Вважаємо, що наведене відображає ті процеси, що дійсно відбуваються в цій сфері.

Ми відстоюємо точку зору, що зараз всі процеси, які пов'язані з інформацією, вже є не просто передаванням її за допомогою ЗМІ, як було до моменту та на початку виникнення інформаційного суспільства, зараз мова йде про забезпечення існування цих процесів в межах повноцінної сфери комунікації за допомогою ЗМК. Це особливо наочно можна продемонструвати на прикладі таких засобів, що функціонують в мережі Інтернет, коли комунікант є активним суб'єктом цього процесу, маючи можливість миттєвого зворотного зв'язку з комунікатором. Схематично це можна розкрити так: інформація – відкрита інформація – ЗМК – споживач відкритої інформації (комунікант) – забезпечення реалізації положень ст. 34 Конституції України. Особистість стає не лише споживачем інформації, а й активним учасником комунікаційних процесів. І саме такий погляд в більшій мірі відповідає характеру тих дій, що є змістом сучасних відносин з приводу інформації. Така ситуація потребує внесення відповідних змін у чинне законодавство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства від 22 липня 2000 року // Дипломатический вестник. – 2000. – № 8. – С. 51–56.
2. Кормич Б. А. Інформаційний вимір правового буття сучасної держави / Б. А. Кормич // Актуальні проблеми політики : збірник наукових праць / Керівник авт. кол. С. В. Ківалов ; відп. за вип. Л. І. Кормич. – Одеса : «Фенікс», 2009. – Вип. 36. – С. 27.
3. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27. – Ст. 182; Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04 лютого 1998 року № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27. – Ст. 181.
4. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України від 09 січня 2007 року № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
5. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. – М. : Юридическая литература, 1974. – С. 31.
6. Марценюк О. Г. Теоретико-методологічні засади інформаційного права України : реалізація права на інформацію : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. за спец. : 12.00.07 «адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. Г. Марценюк ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2009. – С. 15–16.
7. Каймин В. А. Информатика : Учебник / В. А. Каймин. – М. : ИНФРА-М, 2000. – С. 3–5.
8. Бачило И. Л. Информационное право : основы практической информатики. Учебное пособие / И. Л. Бачило. – М. : 2001. – С. 17.
9. Копылов В. Л. Информационное право. Учебник / В. Л. Копылов. – 2-е изд., перераб и доп. – М., Юристь, 2002. – С. 13.
10. Скакун О. Ф. Теория держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – С. 511–512.
11. Терміни і поняття в законодавстві України : науково-практичний словник-довідник. – Х. : Еспада, 2003. – С. 5.
12. Костецька Т. А. До поняття засобів інформації як об'єкта правового регулювання / Т. А. Костецька // Правова держава. – Випуск 17. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – С. 125.
13. Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 вересня 2005 року № 870 // Офіційний Вісник України. – 2005. – № 36. – Ст. 2200.

14. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
15. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23 вересня 1997 року № 540/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 50. – Ст. 302.
16. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 року № 3759-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.
17. Юридична енциклопедія : В 6 т. / За ред. Ю. С. Шемшученка, Ф. Г. Бурчак, М. П. Заблук та ін. – К. : «Українська енциклопедія». – 1998. – С. 526.
18. Кириллов В. И. Логика : учебник для юридических вузов / В. И. Кириллов, А. А. Старченко. – изд. 5-е, перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2001. – С. 50–54.
19. Ільченко Н. М. Механізми реалізації державної політики у сфері ЗМІ (регіональний рівень) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. за спец. : 25.00.02 «механізми державного управління» / Н. М. Ільченко. – К., 2008. – С. 9.
20. Новий тлумачний словник української мови у 3-х томах / Укладачі : В.Яременко, О.Сліпушко. – К. : Аконті, 2007. – Т. 1 : А–П. – 2007. – С. 723.
21. Про інформаційні агентства : Закон України від від 28 лютого 1995 року № 74/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 13. – Ст. 83.
22. Ваганова О. В. Роль засобів масової комунікації у процесі глобалізації : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук за спец. : 23.00.03 «політична культура та ідеології» / О. В. Ваганова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – С. 6.
23. Шестакова Е. Г. Про парадоксальну сутність тексту масової комунікації / Е. Г. Шестакова // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2010. – № 1. – С. 44–50.
24. Іванов В. Ф. Масова комунікація як соціальне явище / В. Ф. Іванов // Електронна бібліотека Інституту журналістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=118>
25. Олійник О. В. Організаційно-правові засади захисту інформаційних ресурсів України : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. за спец. : 12.00.07 «адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. В. Олійник ; Ін-т законодавства ВРУ. – К., 2006. – С. 8.
26. Согорін А. А. Теоретичні концепти та моделі соціологічного бачення ефектів масової комунікації / А. А. Согорін // Грані. – 2010. – № 2(70). – С. 134–139.
27. Кузнєцова Т. В. Аксиологічний підхід до мас-медійної комунікації / Т. В. Кузнєцова // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2010. – № 2. – С. 39–44.
28. Стефанчук У. Інформаційні технології та їхній вплив на формування громадської думки в Україні / У. Стефанчук // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. – 2008. – Вип. 20. – С. 130.
29. Панфилова А. П. Деловая коммуникация в профессиональной деятельности / А. П. Панфилова. – СПб. : Знание, 1999. – С. 16–17.